

Positie Gecertificeerde Instellingen (GI'S)

inzake de ontwikkelrichting en uitlijning programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

De GI's vragen de opdrachtgevers het besluit te herzien ten aanzien van de ontwikkelrichting en de wijze waarop zij voornemens zijn hier uitvoering aan te geven.

We vragen om een pas op de plaats met de structuurdiscussie. Eerst moet duidelijk zijn waar de overheid van is en hoe we zorgaanbod kunnen garanderen.

Aanleiding

Huiselijk geweld en kindermishandeling is een groot gewelds- en gezondheidsprobleem in Nederland. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (hierna toekomstscenario) moet leiden tot betere bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens. De afgelopen vijf jaar hebben de GI's daarom, net als hun ketennetwerkpartners en de opdrachtgevers, veel tijd en energie gestopt in de ontwikkeling van het toekomstscenario, omdat we geloven in de doelstellingen en waarden daarvan en omdat we ervan overtuigd zijn dat jeugd en volwassenen beter beschermd moeten worden dan in de huidige situatie het geval is.

Het toekomstscenario biedt de kans om de huidige problemen het hoofd te bieden vanuit het perspectief van kinderen, gezinnen en huishoudens. Het geeft richting aan hoe de zorg aan hen moet worden vormgegeven en beoogt een betere bescherming. De vier waarden waarop het Toekomstscenario is gebouwd (gezinsgericht, eenvoudig, lerend, rechtsbeschermend en transparant) worden door alle GI's onderschreven.

Deze boodschap hebben de GI's in de afgelopen jaren meermaals naar voren gebracht in onze reactie op het Toekomstscenario (juli 2021), onze reactie op het AEF rapport en onze reactie samen met het LNVt op de door de staatssecretarissen gepresenteerde ontwikkelrichting.

De GI's zien echter dat met de huidige ontwikkelrichting en de wijze waarop de opdrachtgevers voornemens zijn hieraan vorm en inhoud te geven, een weg wordt ingeslagen waar de GI's zich zorgen over maken. De ontwikkelrichting voor het toekomstscenario is in onze ogen een compromis geworden tussen drie overheden. De GI's betwijfelen of hiermee de vier uitgangspunten van het toekomstscenario kunnen worden gerealiseerd. De ontwikkelrichting is uitsluitend gericht op structuur zonder onderbouwing vanuit het belang voor kinderen, gezinnen en huishoudens. Gemist wordt het integraal werken, de gezinsgerichte focus 0-100, de jeugdreclassering, aansluiting met de Hervormingsagenda en de volwassenenzorg. Dat heeft geleid tot een keuze voor een ontwikkelrichting die niet bijdraagt aan oplossingen voor de inhoudelijke problemen die er zijn. Bovendien vinden de GI's de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de gekozen aansturing en schaalgrootte onvoldoende onderbouwd. Met een ontwikkelrichting die we vanuit de inhoud niet kunnen onderbouwen, kunnen de GI hun medewerkers niet motiveren om enthousiast mee te werken aan deze transitie. En dat terwijl de GI hen heel graag behouden voor de bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens.

Deze zorgen hebben er toe geleid dat wij als GI's aan de landelijke opdrachtgevers hebben laten weten dat de GI's de samenwerking met de landelijke opdrachtgevers inzake het Toekomstscenario opschorten. De GI's willen meewerken aan daadwerkelijk betere kind- en gezinsbescherming en dit ook echt beproeven. Wat ons motiveert om deze stap te zetten is, dat het ons op een andere manier (kennelijk) niet lukt om de opdrachtgevers de boodschap over te brengen dat het met de gekozen ontwikkelrichting niet de goede kant op gaat. Daarom trekken de GI's aan de noodrem. In deze notitie maken de GI's duidelijk wat er voor ons nodig is om mee te (blijven) doen. De leidende principes en waarden, die hierin staan verwoord, zijn een leidraad en helpen ons om

hierin een goede afweging te maken met als uitgangspunt een betere bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens. Want dat is hard nodig!

Context

In 2015 werden gemeenten volledig verantwoordelijk voor jeugdzorg, vanuit het idee dat door de verantwoordelijkheid voor het veilig opgroeien van kinderen lokaal te beleggen dit zou verbeteren. Sindsdien zijn er vele rapporten verschenen over de consequenties voor de meest kwetsbare kinderen: ze zijn (nog steeds) onvoldoende beschermd. Het lukt ons maar niet in Nederland om het grote gewelds- en gezondheidsprobleem, namelijk Huiselijk Geweld en Kindermishandeling aan te pakken.

Opeenvolgende stelselwijzigingen hebben (vanaf 1970) niet geleid tot wezenlijke verbeteringen voor kinderen, gezinnen en huishoudens. Het hele systeem staat onder druk: er is geen passende hulp, het duurt te lang voordat kinderen en gezinnen weten waar ze aan toe zijn en er zijn wachtlijsten bij GI's, VT, de RvdK, jeugdhulpaanbieders en de volwassen GGZ. De vitaliteit van onze medewerkers staat onder druk, niet alleen door een hoge werkdruk maar vooral ook vanwege de worsteling en frustratie dat we, onder deze omstandigheden, kinderen en gezinnen niet kunnen bieden wat zij nodig hebben. In onze dagelijkse praktijk moeten we bij sommige gezinnen achteraf concluderen dat we niet hebben bijgedragen aan een betere bescherming en soms zelfs schade hebben toegebracht.

De manier waarop de bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens nu is vorm gegeven (in compartimenten en als keten na elkaar) draagt er niet aan bij dat we samen verantwoordelijkheid voor het geheel nemen en werkt dit zelfs tegen. Daarnaast ervaren de GI's een zorgelijke ontwikkeling in de samenleving. Er is sprake van een steeds grotere kloof en een groeiend wantrouwen tussen mensen onderling en met de overheid en instanties. Dat wordt terug gezien in (de reacties op) onze begeleiding.

Bescherming van kwetsbare kinderen, gezinnen en huishoudens is van ons allemaal en vraagt iets van iedereen die met hen in aanraking komt. Het (te ontwikkelen) regionale veiligheidsteam speelt hierin een essentiële maar beperkte rol. Om kinderen en volwassenen staan, in onze ogen, vooral goed geëquipeerde lokale teams (met kennis van kinderen en volwassenen) die hulp verlenen en waar gestart wordt met een analyse van de problematiek in het gezin c.q. huishouden. Het regionale veiligheidsteam voegt op basis van aard en ernst van de problematiek veiligheidsexpertise toe en voert gezinsgerichte juridische interventies uit om huiselijk geweld en kindermishandeling te stoppen. Deze inzet is zo beperkt en kort mogelijk. Het regionale veiligheidsteam lost niet alle problemen op binnen het gezin. De kracht zit in de verbinding met andere expertises.

Leidende principes en waarden

Essentieel voorafgaand aan een transformatie is een gezamenlijke visie op waar de overheid 'voor en van is'. Wanneer is overheidsingrijpen om kinderen, gezinnen en huishoudens te beschermen gerechtvaardigd? Het antwoord op deze vraag bepaalt wat in het lokale veld kan worden opgepakt en wanneer het bijschakelen van veiligheidsexpertise/kennis vereist is.

Het ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van burgers zou daarom hand in hand moeten gaan met het daadwerkelijk leveren van ondersteuning/zorg/bescherming. Dat betekent dat hulp beschikbaar moet zijn en dat er voorrang is bij het leveren van ondersteuning/hulp/bescherming en zorg. Hiervoor zijn landelijk uniforme afspraken nodig met gemeenten, zorgaanbieders en zorgkantoren. Indien voorrang en beschikbaarheid van zorg/bescherming niet gegarandeerd kan worden, heeft ingrijpen door de overheid geen basis/grondslag. Het regionaal veiligheidsteam kan

haar maatschappelijke opdracht alleen goed uitvoeren als zij ook bevoegd is om domein overstijgende hulp en zorg in te zetten.

De waarden van het toekomstscenario geconcretiseerd vanuit het perspectief van kinderen, gezinnen en huishoudens:

Gezinsgerichte focus 0-100: door gezinsgerichte interventies, volwassenenzorg en inzet sociaal domein

- De focus ligt op het creëren van veiligheid in huis. Bij voorkeur zonder dat hiervoor dwangmaatregelen nodig zijn. Mochten desondanks patronen van onveiligheid niet worden doorbroken, met inzet van iedereen die om het gezin heen staat, dient het regionale veiligheidsteam te beschikken over gezinsgerichte (juridische) interventies die daadwerkelijk helpen om kinderen, gezinnen en huishoudens beter te beschermen. Een OTS op 1 kind binnen het gezin is niet helpend, wel gezinsgerichte interventies. Zonder gezinsgerichte focus en focus op de bredere context rondom het gezin is werken aan veiligheid zinloos. In 45% van de reclasseringsmaatregelen is er bijvoorbeeld sprake van huiselijk geweld bij plegers.
- Het beschermen van onze jeugd is een brede maatschappelijke opdracht en gaat over kinderen én volwassenen. We zien dat onveiligheid in gezinnen en huishoudens vaak veroorzaakt wordt door problemen op meerdere terreinen. Om kinderen, gezinnen en huishoudens daadwerkelijk een beter perspectief te kunnen bieden zijn de jeugd- en volwassenenzorg nodig en de domeinen wonen, werk en inkomen. Er is brede kennis en expertise in het regionale veiligheidsteam nodig. Hiertoe worden financiële middelen toegevoegd afkomstig van o.a. de zorgverzekeraars, voor het inzetten van kennis rond volwassen ggz. In veel situaties is er sprake van financiële problematiek, vaak is er een instabiele woonsituatie. Een nauwe samenwerking met het lokale team en expertise én bevoegdheden binnen het regionale veiligheidsteam zijn belangrijk om te kunnen doen wat nodig is.
- Het regionale veiligheidsteam krijgt bevoegdheden om invloed te hebben op de zorg en hulp die door de overheid wordt ingekocht (conform artikel 3.5 lid 1 JW) en wordt geleverd door zorgaanbieders. Dit zorgt ervoor dat bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het regionale veiligheidsteam met elkaar in overeenstemming zijn.
- De jeugdreclassering is onlosmakelijk verbonden met het regionale veiligheidsteam. Het gaat om gezinnen waar vaak dezelfde problematiek speelt. In veel van de jeugdreclasseringsmaatregelen gaat het om schoolverzuim. Alleen een context- en gezinsgerichte pedagogische insteek werkt preventief en gaat helpen om te werken aan duurzame veiligheid in deze gezinnen en huishoudens. De reclassering heeft de mogelijkheid om volwassenenzorg te laten opleggen door de rechter. Gezien de doelgroep van de reclassering zouden zij onderdeel moeten uitmaken van het op te richten regionale veiligheidsteam. Hoe de jeugdreclassering gepositioneerd wordt in het toekomstscenario en het regionale veiligheidsteam is afhankelijk van de grootte van het gebied waarin een regionale veiligheidsteam actief wordt en het (te verwachten) aantal jeugdreclasseringstrajecten.
- Het regionale veiligheidsteam beschikt over bevoegdheden om ook met ouders aan de slag te gaan met hun eigen problematiek ook als zij dat niet willen, ten bate van hun kinderen.

Eenvoudig: door het samenvoegen van veiligheidsexpertise van GI, VT, RvdK en andere partners.

Alles wat nodig is om de kinderen, gezinnen en huishoudens te beschermen gebeurt zoveel mogelijk vanuit één plek. Iedereen in de samenleving, of je nu burger bent of professional, moet weten waar gewerkt wordt aan de veiligheid van kinderen, gezinnen en huishoudens. De functionaliteiten die nu verdeeld zijn over verschillende organisaties (GI, VT en de Raad) worden samengevoegd in één regionaal veiligheidsteam. In dat team zorgen we voor deskundigheid en expertise op verschillende thema's en doelgroepen. Dat betekent dat we de grenzen van de huidige organisatiestructuren, ook als GI's, kunnen loslaten. Vanuit het principe van het toekomstscenario was het idee om te beproeven in de regio's en vanuit de inhoud beslissen welke structuur passend is. Dat was een revolutionaire beweging waar de GI's heel enthousiast over waren. De GI's merken dat het tot nu toe onvoldoende lukt om vanuit dit principe te werken en dat er een sterkte behoefte is om in structuren te denken en te beslissen.

Rechtsbeschermend en transparant: door één centrale aansturing, decentrale uitvoering en uniformiteit

- Ieder kind, gezin en huishouden in Nederland heeft recht op dezelfde bescherming, zorg en begeleiding als door de overheid wordt ingegrepen in de persoonlijke levenssfeer. Het mag niet uitmaken waar je als kind, gezin of huishouden woont. Afhankelijkheid van gemeentelijke politiek en keuzes door individuele wethouders zorgen voor rechtsongelijkheid. Dit is niet passend bij een ingrijpende en verregaande bevoegdheid om rechten van burgers in te perken. Een betere rechtsbescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens vraagt om een uniforme werkwijze zoals dat momenteel in de Jeugdreclassering wordt vormgegeven. Dit kan alleen worden bereikt vanuit centrale aansturing en decentrale uitvoering waardoor de verbinding wordt gelegd met de couleur locale. Dit zorgt uiteindelijk voor meer eenduidigheid in hoe het regionale veiligheidsteam de zorg aan kinderen en gezinnen vorm geeft door bijvoorbeeld eenduidigheid in methodieken, opleiding, financiering. Op dit moment maken gemeenten met de GI's in hun regio, andere afspraken over onder andere inkoop, werkwijze, aanpak wachtlijsten. Dit zorgt voor rechtsongelijkheid van de burger.
- De schaalgrootte is afhankelijk van de expertises die in het regionale veiligheidsteam worden ondergebracht. De voorgestelde indeling in 25 regio's zorgt voor versnipperde aansturing en vraagt nog meer afstemming en coördinatie dan nu al het geval is. Het brengt risico's met zich mee ten aanzien van borging van kwaliteit en veiligheidsdeskundigheid. Het wordt ook niet eenvoudiger en transparanter voor gezinnen, huishoudens en netwerkpartners.
- Omdat rechtsbescherming, uniformiteit en transparantie essentieel zijn, pleiten de GI's voor centrale aansturing van de bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens. Dat leidt ook tot meer uniformiteit in de gang naar de rechter. De onafhankelijke toets hoort bij de Rechtspraak en niet bij een afzonderlijke organisatie. Dit vraagt om verrijking van de rechtspraak met inhoudelijke expertise, binnen de Rechtspraak georganiseerd, om een goede afweging te maken.
- Samen met het gezin of huishouden en degenen die rondom het gezin staan wordt, vanaf het moment dat ze ondersteuning nodig hebben, gezamenlijk verklarend geanalyseerd. Rechtsbescherming en transparantie betekent, dat ze niet voor verrassingen komen te staan, Gezinnen en huishoudens weten wat ze kunnen verwachten en doen en denken mee over de manier waarop hun begeleiding wordt vormgegeven.
- Met het oog op onafhankelijkheid, lijkt een privaatrechtelijke aansturing het meest passend. Daarmee kan professionele en kwalitatieve bescherming worden gerealiseerd met

voldoende afstand tot de politiek en decentrale beleidsvrijheid voor de uitvoering gewaarborgd is.

- Daar waar sprake is van specifieke deskundigheid, die van toepassing is op een kleinere groep, wordt per deskundigheid beoordeeld welke aansturing aan de waarde rechtsbeschermend en transparant tegemoet komt.
- Rechtsbescherming betekent ook dat de hulp en ondersteuning die de rechter in een beschikking noemt, beschikbaar moet zijn. Het is niet legitiem om een rechterlijke maatregel uit te spreken, als er lange wachtlijsten zijn, of hulp niet ingekocht is.

Lerend: door gezamenlijk opleiden, leren en reflecteren

Opleiden, leren en reflecteren worden uniform aangeboden samen met lokale teams (en in afstemming met rechterlijke macht, strafrechtketen, zorgaanbieders). In netwerken wordt gereflecteerd op casuïstiek, morele beraden worden gezamenlijk gehouden. Bij het leren en reflecteren is het luisteren naar en werken met ervaringsdeskundigen een belangrijke component.

Tot slot

De GI's vragen de opdrachtgevers het besluit te herzien ten aanzien van de ontwikkelrichting en de wijze waarop zij voornemens zijn hier uitvoering aan te geven. Het draagt niet bij aan een betere bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens. De opdrachtgevers wordt gevraagd om lering te trekken uit eerdere opeenvolgende stelselwijzigingen, allen eveneens gericht op structuur en niet opgebouwd vanuit inhoud.

De GI's stappen op dit moment uit het landelijke traject. Dat betekent dat we niet langer deelnemen aan bestuurlijke en ambtelijke overleggen en werk- en ontwikkelgroepen. De GI's zullen zich gezamenlijk wel blijven inzetten voor een betere bescherming van kinderen, gezinnen en huishoudens. Dat doen we door te blijven bijdragen aan de proeftuinen en toekomsttuinen. We geloven namelijk onverkort in de ambities en uitgangspunten van het Toekomstscenario! Wij gaan dan als GI's door met de beweging maar op een ander spoor:

- De GI's intensiveren de netwerksamenwerking rondom het gezin (conform het toekomstscenario) in iedere regio met lokale teams, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, zorgaanbieders (volwassen- en jeugd) en strafketen (hierna: de partners). We participeren in proeftuinen, toekomsttuinen en andere samenwerkingsinitiatieven.
- In deze regio's vragen de GI's krachtig aandacht voor een verbinding tussen het toekomstscenario en de hervormingsagenda en het betrekken van de volwassenzorg en de domeinen wonen, werk en inkomen. Op dit moment is het gebrek aan voldoende, passende zorg een groot probleem in de bescherming van kinderen, gezinnen, huishoudens.
- Om een stap te zetten in het denken over 'waar de overheid voor en van is', beginnen de GI's, samen met netwerkpartners, kennisinstituten en ervaringsdeskundigen, met het operationaliseren van de 'aard en ernst van de problematiek', op basis waarvan wordt bepaald of veiligheidsexpertise betrokken wordt. Dit met als doel om te bepalen wat in het lokale veld kan worden opgepakt en wanneer het bijschakelen van veiligheidsexpertise vereist is.
- Samen met onze partners werken de GI's aan één gezamenlijke werkwijze voor het lokale veld en de veiligheidspartners, gebaseerd op het handelingskader voor professionals: gefaseerd werken aan veiligheid en verklarend analyseren.

- De GI's geven, bij voorkeur samen met partners, een aanzet (voor een memorie van toelichting) tot initiatiefwetgeving die kinderen, gezinnen en huishoudens daadwerkelijk integraal perspectief biedt.
- Samen met partners werken de GI's een bekostigingssystematiek uit om innovatie mogelijk te maken in de huidige praktijk.
- Inhoudelijk is en blijft de jeugdreclassering onlosmakelijk verbonden met de kind- en gezinsbescherming. De GI's blijven jeugdreclassering uitvoeren in de regionale netwerksamenwerking.